

Chambre des Représentants

SESSION 1975-1976.

13 NOVEMBRE 1975

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 1384, deuxième alinéa, du Code civil, relatif à la responsabilité des parents pour les dommages causés par leurs enfants mineurs.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE LA JUSTICE (1)

PAR Mme RYCKMANS-CORIN.

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition de loi déposée par M. A. Claes tend à rendre le père et la mère de l'enfant également responsable des dommages causés par leurs enfants habitant avec eux. De l'avis de l'auteur, pareille mesure s'impose eu égard à l'égalité entre l'homme et la femme qui a notamment été concrétisée dans la loi du 1er juillet 1974 sur la puissance parentale.

Il rappelle que la jurisprudence est divisée sur le point de savoir si les modifications apportées à la loi du 8 avril 1965 accordant l'exercice de la puissance paternelle pendant le mariage aux deux parents ont une incidence sur la responsabilité de ceux-ci basée sur l'article 1384 du Code civil. Une jurisprudence unanime serait souhaitable.

(1) Composition de la Commission :

Président : M. Léon Remacle.

A. — Membres : MM. Bourgeois, De Kerpel, Grafé, Martens, Léon Remacle, Mme Ryckmans-Corin, MM. Suykerbuyk, Uyttendaele. — MM. Baudson, Bob Cools, Degroove, Ghysbrecht, Laridon, Mathys, Mme Pétry ép^{se} Scheys. — MM. Albert Claes, Kempinaire, Mundeleer, Verberckmoes. — MM. Havelange, Rouelle. — MM. Baert, Belmans.

B. — Suppléants : M. Beauthier, Lernoux, Mlle Steyaert, M. Verhaegen. — Mme Adriaensens ép^{se} Huybrechts, MM. Dejardin, Glinne, Nyffels. — MM. Jeunehomme, Kickx. — M. Bila. — M. Raskin.

Voir :

441 (1974-1975) :

— N° 1 : Proposition de loi.

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1975-1976.

13 NOVEMBER 1975

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 1384, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek betreffende de aansprakelijkheid van de ouders voor de door hun minderjarige kinderen veroorzaakte schade.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE JUSTITIE (1)

UITGEBRACHT DOOR Mevr. RYCKMANS-CORIN.

DAMES EN HEREN.

Het onderhavige, door de heer A. Claes ingediende wetsvoorstel strekt ertoe de vader en de moeder van het kind tevens aansprakelijk te stellen voor de schade, veroorzaakt door hun minderjarige kinderen die bij hen inwonen. Naar het oordeel van de auteur is een dergelijke maatregel noodzakelijk, gelet op de gelijkheid tussen man en vrouw die concreet tot uiting is gekomen in de wet van 1 juli 1974 op de ouderlijke macht.

Hij herinnert eraan dat de rechtspraak verdeeld is omtrent de vraag of de wijzigingen, aangebracht in de wet van 8 april 1965 die de uitoefening van de ouderlijke macht gedurende het huwelijk aan beide ouders heeft toegekend, invloed hebben op hun aansprakelijkheid op grond van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek. Een eensgezinde rechtspraak op dat stuk ware gewenst.

(1) Samenstelling van de Commissie :

Voorzitter : de heer Leon Remacle.

A. — Leden : de heren Bourgeois, De Kerpel, Grafé, Martens, Léon Remacle, Mevr. Ryckmans-Corin, de heren Suykerbuyk, Uyttendaele. — de heren Baudson, Bob Cools, Degroove, Ghysbrecht, Laridon, Mathys, Mevr. Pétry echtg. Scheys. — de heren Albert Claes, Kempinaire, Mundeleer, Verberckmoes. — de heren Havelange, Rouelle. — de heren Baert, Belmans.

B. — Plaatsvervangers : de heren Beauthier, Lernoux, Mej. Steyaert, de heer Verhaegen. — Mevr. Adriaensens echtg. Huybrechts, de heren Dejardin, Glinne, Nyffels. — de heren Jeunehomme, Kickx. — de heer Bila. — de heer Raskin.

Zie :

441 (1974-1975) :

— N° 1 : Wetsvoorstel.

Le texte proposé est très simple; il respecte autant que possible la jurisprudence existante et est fondé sur une situation de fait que les tiers peuvent facilement déceler et établir : cette situation se traduit par le terme « habiter ».

M. Claes propose d'apporter deux modifications de forme au texte néerlandais de l'article unique : le mot « solidaire » doit être remplacé par le mot « hoofdelijk » et le mot « inwoont » par le mot « inwonen ».

Un membre constate que la proposition est très logique dans sa première partie puisqu'elle adapte l'article 1384 à la loi réformant la puissance parentale. Il est normal que celle-ci étant solidaire, la responsabilité soit partagée solidairement par les deux parents. Un problème se pose pourtant au sujet de la seconde partie du texte, c'est-à-dire dans l'hypothèse où l'enfant est confié à la garde de l'un des deux parents, soit après un divorce soit à cause d'une séparation de fait. Que va-t-il se passer si lors de l'exercice du droit de visite pendant les week-end ou pendant les vacances, un problème de responsabilité est posé.

Est-il normal de faire reposer une présomption de responsabilité sur un des deux parents lorsque celui-ci n'exerce et ne peut exercer aucune surveillance à l'égard de l'enfant ? Le terme « habiter » ne se prête-t-il pas à de multiples interprétations et ne peut-on dire qu'il « habite » pendant ces vacances ou ces visites chez celui des deux parents qui n'en a pas la garde habituelle ?

Il pourrait en effet se produire des situations où le père ou la mère serait rendu responsable d'une situation ou de faits qu'il ou qu'elle n'a pu contrôler.

L'auteur de la proposition fait remarquer que la garde juridique ne compte pas; le parent chez qui l'enfant habite en fait est seul responsable.

Un autre membre fait observer qu'il existe une jurisprudence sur le mot « habiter ». La responsabilité mise à charge des parents par l'article 1384 repose sur une double présomption de faute dans l'éducation de l'enfant et dans la surveillance de celui-ci. Les parents qui prouvent ne pas avoir commis pareilles fautes ne sont pas responsables, même s'ils ont la garde de l'enfant.

Par analogie à d'autres situations les parents sont responsables de l'enfant, même si celui-ci est en visite chez les grands-parents, parents ou amis, en fonction de la double présomption mentionnée ci-avant. Le parent qui exerce le droit de visite, ne peut être rendu responsable puisqu'il n'est pas chargé de la surveillance et de l'éducation des enfants.

Un membre estime que le nouveau texte de l'article 1384 pourrait donner lieu à des complications dans les cas de séparation de fait, notamment lorsque dans un ménage, les enfants habitent avec la mère qui n'a pas de revenus et le père continue à en gérer le patrimoine.

L'article 1384 tel qu'il est libellé actuellement constitue une garantie pour les tiers; qu'advient-il de cette garantie si ceux-ci ont affaire à un parent insolvable ? N'y a-t-il pas lieu de craindre que certains parents aillent vivre séparément pour échapper à tout recours ?

Par ailleurs plusieurs membres se demandent ce qu'il adviendra si le parent qui a la garde de l'enfant est insolvable.

Un membre déclare ne pouvoir se rallier à cette argumentation, car il ne croit pas que des parents vont vivre séparément pour échapper à des recours éventuels. Par ailleurs il faut conseiller à tous les parents de souscrire une assurance en responsabilité familiale. Un choix doit s'opérer

De voorgestelde tekst is zeer eenvoudig, omdat hij in de mate van het mogelijke rekening houdt met de bestaande rechtspraak en steunt op een feitelijke toestand die door derden gemakkelijk opgespoord en vastgesteld kan worden : de toestand wordt aangeduid met de term « inwonen ».

De heer Claes stelt voor in de Nederlandse tekst van het enige artikel twee vormwijzigingen aan te brengen : het woord « solidaire » moet vervangen worden door het woord « hoofdelijk » en het woord « inwoont » door het woord « inwonen ».

Een lid stelt vast dat het eerste gedeelte van het voorstel zeer logisch is, aangezien het artikel 1384 aanpast aan de wet tot hervorming van de ouderlijke macht. Vermits het ouderlijke macht solidaire is, is het normaal dat de aansprakelijkheid solidaire door beide ouders gedragen wordt. Het tweede gedeelte van de tekst doet evenwel een moeilijkheid rijzen; men gaat hierbij uit van de onderstelling dat de hoede over het kind aan één der ouders is toevertrouwd (hetzij na echtscheiding, hetzij wegens feitelijke scheiding). Wat gaat er gebeuren indien een aansprakelijkheidsprobleem rijst bij de uitoefening van het recht op bezoek gedurende de weekeinde of tijdens vakanties ?

Is het normaal het aansprakelijkheidsvermoeden op één van beide ouders te laten rusten wanneer deze laatste noch enig toezicht op het kind uitoefent noch kan uitoefenen ? Is de term « inwonen » niet vatbaar voor verscheidene interpretaties en kan men niet zeggen dat het kind tijdens die vakanties op het ogenblik van die bezoeken « inwoont » bij de ouder aan wiens hoede het niet gewoonlijk is toevertrouwd ?

Het is immers niet denkbeeldig dat de vader of de moeder aansprakelijk wordt gesteld voor een toestand of voor feiten die hij of zij niet heeft kunnen controleren.

De indiener van het voorstel wijst erop dat de juridische hoede hier niet telt; de ouder bij wie het kind in feite inwoont, is alleen aansprakelijk.

Een ander lid merkt op dat er een rechtspraak met betrekking tot het woord « inwonen » bestaat. De aansprakelijkheid die bij artikel 1384 aan de ouders wordt toegeschreven berust op een dubbel vermoeden van tekortkoming bij de opvoeding van het kind en van tekortkoming bij het toezicht op het kind. De ouders die bewijzen dat zodanige tekortkomingen hun niet kunnen worden aangewreven, zijn niet aansprakelijk, zelfs indien zij het kind onder hun hoede hebben.

Naar analogie van andere situaties en op grond van het hogervermelde dubbele vermoeden zijn de ouders aansprakelijk voor het kind, zelfs indien het op bezoek is bij grootouders, verwanten of vrienden. De ouder die het recht van bezoek uitoefent, kan niet aansprakelijk worden gesteld, aangezien hij niet belast is met het toezicht op en de opvoeding van de kinderen.

Een lid is de mening toegedaan dat de nieuwe tekst van artikel 1384 verwickelingen zou kunnen teweegbrengen in de gevallen van feitelijke scheiding, met name in het geval waarin de kinderen inwonen bij de moeder die geen inkomsten heeft en de vader het vermogen blijft beheren.

De huidige tekst van artikel 1384 vormt een waarborg voor de derden; wat zal er van deze waarborg worden indien die derden met een onvermogen ouder te doen hebben ? Moet er niet gevreesd worden dat sommige ouders gescheiden gaan leven om aan elk verhaal te ontsnappen ?

Verscheidene leden vragen zich overigens af wat er zal gebeuren indien de ouder die het kind onder zijn hoede heeft, onvermogen is.

Een lid verklaart dat hij deze argumentatie niet kan bijtreden, want hij gelooft niet dat de ouders gescheiden gaan leven om aan een eventueel verhaal te ontsnappen. Men moet trouwens alle ouders aanraden een gezinsverzekering af te sluiten. Men moet kiezen tussen het systeem van het

entre le système du risque et celui de la faute, celle-ci devant être prouvée. C'est ainsi que si un père ayant le droit de visite poussait son enfant à commettre une faute, il serait personnellement responsable.

En dehors de cette hypothèse, où le parent qui aurait la garde de l'enfant pourrait se retourner contre celui qui exerçait le droit de visite, et prouver la faute intentionnelle, c'est celui chez qui l'enfant « habite » qui est responsable de l'éducation et donc responsable.

Le Ministre déclare qu'il appuie la proposition de loi de M. Claes. Celle-ci est une suite logique de la loi du 1er juillet 1974 relative à l'autorité parentale et elle cadre avec la jurisprudence récente.

L'article unique tel qu'il figure ci-après, est adopté à l'unanimité.

Le présent rapport est adopté à l'unanimité.

Le Rapporteur,

Le Président,

G. RYCKMANS-CORIN.

L. REMACLE.

TEXTE ADOPTE PAR LA COMMISSION.

Article unique.

Le deuxième alinéa de l'article 1384 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« Le père et la mère sont solidairement responsables des dommages causés par leurs enfants mineurs habitant avec eux; lorsque les enfants habitent avec un des parents, ce parent seul est responsable. »

risico en dat van de tekortkoming, welke bewezen moet worden. Zo zou een vader die het recht van bezoek heeft en die het kind zou aanzetten tot een tekortkoming, persoonlijk aansprakelijk zijn.

Afgezien van deze veronderstelling waarin de ouder die het kind onder zijn hoede heeft, zich zou kunnen verhalen op degene die het recht van bezoek uitoefende en de opzettelijke schuld zou kunnen bewijzen, is degene bij wie het kind « inwoont » verantwoordelijk voor de opvoeding en dus aansprakelijk.

De Minister verklaart dat hij het wetsvoorstel van de heer Claes steunt. Dat voorstel is het logisch gevolg van de wet van 1 juli 1974 betreffende de ouderlijke macht en het sluit bij de recente rechtspraak aan.

Het enig artikel, zoals het hierna is opgenomen, wordt eenparig aangenomen.

Dit verslag wordt eenparig goedgekeurd.

De Verslaggever,

De Voorzitter,

G. RYCKMANS-CORIN.

L. REMACLE.

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE.

Enig artikel.

Artikel 1384, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« De vader en de moeder zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen die bij hen inwonen; wanneer de kinderen bij één der ouders inwonen, is deze ouder alleen aansprakelijk. »